

Raahen Seudun Luonnonystävät ry

Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32, 00023 Valtioneuvosto

7131/815/2008

Asia Lausunto Fennovoiman uraanivoimalaitoksen YVA - selostuksesta

Fennovoiman Pyhäjoen Hanhikiven niemeen suunnitellun uraanivoimalaitoksen sijoituspaikka on vain 20 kilometrin päässä Raahen keskustasta ja Raaha on vallitsevien tuulten alapuolella. Uraanivoimalan käytön aikaiset päästöt lisäävät Raahen ennestään raskaasti kuormitettua ilmaa saati sitten häiriö ja onnettomuustapaukset. Paikallisena luonnonsuojeluyhdistyksenä Raahen Seudun Luonnonystävät ry kommentoi YVA selostusta sekä yleisestä että paikallisesta näkökulmasta.

Hanhikiven alue on merkittävä maankohoamisrannikon suojelukokonaisuus. Yhtä laajoja yhtenäisenä säilyneitä maankohoamisrannikon metsäalueita ei Pohjois-Pohjanmaalla juuri ole. Hanhikiven alueella on rantaluontotyyppien lisäksi varsin edustavia maankohoamisrannikon lehtoja, pieniä luhtia ja korpia. Lisäksi alueelta löytyy muita lakisääteisesti suojeltuja kohteita kuten merenrantaniittyjä ja kluuveja. Hanhikiven alue on merkitty Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa luonnon monikäytön kehittämisen kohdealueeksi, jonne on myös merkintä valtakunnallisesti arvokkaasta muinaismuistosta sekä maisemakallioalueesta. Hanhikiven alue rajoittuu osin (Parhalahti - Syölätinlahti – Heinikarinlammen) Natura-alueeseen.

Hankkeen tarkoitus ja perustelut

Hankkeesta vastaavan mielestä uraanivoima on Fennovoima/E.ON:lle edullista, mutta tällä ratkaisulla vaikeutetaan kaikkia sähkön säästöön ja käytön tehostamiseen tarvittavia toimia. Se vie myös mahdollisuuksia uusiutuvan energian edistämiseltä, jotka EU:n päätösten myötä tulevat pakollisiksi.

Hankkeen perusteleminen sähkönkulutuksen jatkuvalla kasvulla on virhearvio. Sähkön kulutuksen jatkuvan kasvun sijaan Suomella on yhteiskunnallinen tarve taittaa kasvu nopeasti. Ruotsi on siinä onnistunut ja muitakin näyttöjä on olemassa. Hallituksen energia- ja ilmastostrategian tavoite on rajata sähkötulutus 98 TWh vuodessa.

Liittyminen muihin hankkeisiin, suunnitelmiin ja ohjelmiin

Suomessa on jo Fennovoiman hankkeen lisäksi rakenteilla yksi ja suunnitteilla kaksi muuta uutta uraanivoimalaa. Suomen tulee rakentaa merkittävästi lisää uusiutuvaan primäärienergiaan perustuvaa sähköenergiatuotantoa. Nämä tavoitteet ja niiden vaikutukset on tuotu arviointiselostuksessa epäselvästi esiin. Uusiutuvan osuudesta ei ole mainittu mitään. Kokonaistaloudellinen tarkastelu uraanivoimalan vaikutuksesta

uusiutuvien (pakollisten) hankkeiden toteuttamiseen puuttuu. Rajakiirin tuulipuisto hanke Raahen edustan merialueelle on huomioimatta. Pyhäsalmen kaivokseen suunnitteilla oleva tutkimuslaitoksen tarkastelu on kovin pintapuolinen. Mitään sen tuomia positiivisia vaikutuksia ei ole tarkasteltu, ne on lisättävä tarkasteluun.

Nollavaihtoehto

Nollavaihtoehtoon tulee olla todellinen sähkön säästön ja käytön tehostamisen sekä uusiutuvan energian vaihtoehto ns. 0+ vaihtoehto. Siksi nollavaihtoehtoon tulee olla 0 + -tyyppinen todellisia vaihtoehtoisia kehitysmalleja tarkasteleva. Fennovoiman osakaskunta sekä tuottaa, että käyttää sähköä. Näillä toimijoilla on niin tahtoessaan merkittäviä säästö- ja tehokkuuden parantamismahdollisuuksia. YVA-selostuksessa esitetyt mahdollisuudet energian käytön säästämiseen ja tehokkuuden parantamiseen on tehty pikaisella kyselyllä. Kyselyn sisällöstä ei ole esitetty mitään. Selostuksessa esiin tuotu potentiaali ei vastanne todellisuutta. Esimerkkinä vaikka Rautaruukki, joka voisi Raahessa tuottaa koko tehtaan tarvitseman sähkön käyttämällä hyväkseen nyt taivaan tuuliin polttamansa prosessikaasut. Jo tämä energiatehokkuuden parantaminen on merkittävästi isompi luku kuin selostuksessa mainittu koko osakaskunnan tehostamismahdollisuudet. Myös energian säästösopimuksissa seuraavan jakson 2008 – 2016 sovitut toimenpiteetkin ovat merkittävämmät. Muun muassa K-ryhmä on allekirjoittanut kaupanalan energiatehokkuussopimuksen ja sitoutuu säästämään runsaat 65 GWh vuoden 2016 loppuun mennessä. Kesko on osakkaana voimaosakeyhtiö SF:ssä ja siten mukana Fennovoiman hankkeissa. Tarkastelujakso on otettava vähintään niin pitkäksi kuin Fennovoiman hanke kestää (2018 ?). Jos selostuksessa on muidenkin toimijoiden osalta saman luokan virheitä, olemassa on todella merkittäviä mahdollisuuksia.

Nollavaihtoehtossa puuttuu selkeästi EU:n uusiutuvan energian lisäysvelvoitteet ja ensisijaisuus uraanivoimaan verrattuna sekä arviointi, miten lisäuraanivoiman rakentaminen vaikuttaa/haittaa velvoitteen täyttämistä.

Suomi on muutettava lyhyessä ajassa resurssien tuhlaamisesta säästöön ja pienien päästöjen aikaan. Massiivinen, suurissa yksiköissä rakennettava uraanivoima pelkästään edistää energian tuhlausta, vie resurssit uusiutuvilta ja estää energiatehokkuuden kehittämisen ja siihen investoinnit. Säästetty kilowatti tulee kansantaloudellisesti paljon halvemmaksi kuin uusi rakennettu kilowatti.

Nämä näkökohdat huomioiden yhteiskunnan ja globaalin tilanteen näkökulmasta, nollavaihtoehto on mitä todennäköisemmin ylivoimaisesti edullisin. Tämän vuoksi nollavaihtoehtoon perusteellinen selvittäminen olisi ollut koko Fenno-YVAN tärkein tehtävä.

Säästöt ja energiatehokkuuden parantaminen ovat nopein tie ilmastomuutoksen lieventämiseksi.

Ilmastonmuutos

Laskelmat on tehtävä myös sen tilanteen varalta, että ilmastonmuutos etenee huomattavasti virallisia ennusteita nopeammin, niin kuten viimeiset tulokset ja uutiset kertovat. Tällöin merenpinta voi kohota odotettua enemmän ja nopeammin. YK:n Rion ympäristökokouksessa hyväksytty varovaisuusperiaate edellyttää selvittämään tällaiset mahdollisuudet. Tälläkin hetkellä kovilla lounaismyrskyillä Hanhikiven niemeen vievä tie jää veden alle.

Ympäristövaikutukset

Hanke tulee käynnistämään uraani-kaivostoiminnan Suomessa, vaikka polttoaineen rikastusvaihe tapahtuukin ulkomailla.

Kyseessä on uusi ympäristöä vahvasti pilaava toiminta, jonka vaikutukset ovat laaja-alaisia ja pitkäaikaisia. Kaivosten mahdollinen avaaminen liittyy myös kiinteästi lisäuraanivoiman rakentamiseen. Siksi uraani-kaivostoiminnan ympäristövaikutuksia tulee kuvata jo tässä vaiheessa, vaikka kaivoskohtainen YVA tehdäänkin vasta kaivoksen suunnitteluvaiheessa. Fennovoima ilmoittaa hankkivansa polttoaineensa kansainvälisiltä markkinoilta. Onko missään eettisesti kestävää uraani-kaivosta?

Hanhikiven tapauksessa kantaverkkoon liittyminen on suuri maankäytöllinen asia, joten sen tarkastelu jo tässä YVA prosessissa on tarpeen, jotta asiaa voi verrata muihin hankkeisiin. Tämä tarkastelu puuttuu. Vedotaan vain Fingridiin eli todellisten vaihtoehtojen tarkastelu jää vaillinaiseksi, vaikka Fennovoima pitääkin sitä valttinaan. Kuka maksaa kantaverkon laajentamisen uraani-voimalaitoksen liittämiseksi siihen? Kaikki sähkön käyttäjät varmaankin.

Raahen terästehtaan ja mahdollisesti avattavan Laivakankaan kultakaivoksen sekä uraani-voimalan päästöjen yhteisvaikutukset vesistöön ja ilman laatuun on tarkasteltava. Selostuksessa asiaa on arvioitu vain uraani-voimalan kannalta, ei esim. vesistön. Imanlaadussa Raahe on pienhiukkasten suhteen Suomen synkimpiä alueita.

Ihmisiin ja yhteiskuntaan kohdistuvien vaikutusten arviointi.

Tässä kohdassa tulee arvioida vaikutukset ihmisiin viimeisten, Saksassa tehtyjen havaintojen pohjalta. Aikaisemmin mainittu varovaisuusperiaate edellyttää sitä, vaikka havainnot eivät uraani-voiman rakentajan kannalta niin mieluisia olisikaan. Sosiaaliset vaikutukset ovat merkityksellisiä jo nyt hankkeen valmisteluvaiheessa.

Merialueen jäälolot, vedenlaatu ja biologinen tila

Uraani-voimalan lauhdutusvesillä on hyvin laaja-alaiset ja suuret vaikutukset meriedustan ekologiseen tilaan.

Selostuksen ”arviot” ovat vain arvioita, asiaa pitää tutkia perusteellisimmin siitä syystä, että hanhikiven merialue on matalaa ja näin ollen erilainen kuin syvempien vesistöjen alueella olevien hankkeiden. On myös selvitettävä alueen muiden toimijoiden jätevesien ja muun ravinnekuorman sekä uraani-voimalaitoksen muiden päästöjen yhteisvaikutus lämpimien lauhdevesien kanssa. Kokonaisuudessaan selvitettävä syntyvien hiilidioksidipäästöjen osuus lämpövaikutusten kasvusta tulee.

Hanhikiven alueelta tulee tehdä kattavat selvitykset vedenalaisesta eliöstöstä. Myös lauhdeveden aiheuttamat ympäristövaikutukset laajemman alueen, lähinnä Kultalanlahden alueelta, tulee tehdä. Lauhdevesillä on hyvin merkittävä vaikutus alueen luontoon laajalla alueella.

Vesienhoitolain mukaan vesien nykyinen tila ei saa huonontua ja niiden on saavutettava hyvä ekologinen tila vuoteen 2015 mennessä. Arviointiselostuksessa on esitettävä näkemys siitä, miten uraani-voimalan lauhdevedet vaikuttavat tämän tavoitteen saavuttamiseen sen vaikutusalueella.

Kalasto ja kalastus

Laki vesienhoidosta edellyttää, että vesistön tila ei enää huonone. Pystyykö tämä hanke turvaamaan sen, on arvioitava selostuksessa. Perämeren rannikko on itämerenlohen vaellusreitti kohti kutujokia. Uhanalaisella lohella on jo nyt monia rasitteita elinalueellaan.

Suojelukohteet

Hanhikiven maa-alasta on suojelun piirissä noin 63 %. Maa-alasta runsaat 170 hehtaaria suojeltiin vuosien 2005-2006 aikana Merestä Metsäksi –hankkeessa luonnonarvokauppasopimuksin, ympäristötukisopimuksin sekä ostamalla maata valtiolle. Muilla tavoilla suojeltuja alueita on noin 110 hehtaaria.

Kaikki Merestä Metsäksi –hankkeessa suojellut kohteet edustavat maankohoamisrannikon sukkessimetsiä. Se on Itämeren pohjoisosille ominainen, ainutlaatuinen luontotyyppi, jota esiintyy Suomessa Saaristomereltä Perämerelle Fennovoima mainostaa internetsivuillaan, ettei se rakenna mm. luonnonsuojelukohteiden läheisyyteen. Pyhäjoen Hanhikiven ollessa kyseessä laitos tulisi suorastaan suojelualueiden keskelle ja päälle. Uraanivoimalan rakentaminen mitätöisi kaiken maakuntakaavalla osoitetun maankäytön ja siihen sisältyvän aluekehityksen. Voimalan vaikutuksia niemen luontoarvoihin ja virkistyskäyttöön ei pidä arvioida vain paikallisesti vaan myös yleiseltä kannalta.

Muinaismuistot

Hanhikivi on kiinteä muinaisjäännös, rajamerkki historialliselta ajalta. Se on määritelty valtakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi ja sitä suojaa muinaismuistolaki (295/63).

Muinaisjäännökset on merkittävä kaavaan, koska se edesauttaa niiden suojelua. On yleisen edun mukaista, että kaava antaa oikean kuvan maankäytön mahdollisuuksista. Kaavoittaja vastaa siitä, että muinaisjäännökset huomioidaan kaavoituksessa asianmukaisesti. Jo kaavoitusta suunniteltaessa tulee selvittää, saattaako hankkeen toteuttaminen tulla koskemaan kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Maankäytön suunnittelussa tulee huomioida myös muinaisjäännöksen ympäristö. Muinaismuistolain mukaan kiinteään muinaisjäännökseen kuuluu sellainen maa-alue, joka on tarpeen jäännöksen säilymiseksi sekä kohteen laadun ja merkityksen kannalta välttämättömän tilan varaamiseksi sen ympärille. Museoviraston mukaan olisi tärkeää, että kohteiden ympärille saataisiin maaston tai historiallisen yhteyden mukaan määräytyvä luonnollinen suoja-alue.

Alueella tulee tehdä myös tutkimukset vedenalaisten muinaismuistokohteiden selvittämiseksi.

Onko hankkeesta vastaavalla tietoa alueella olevasta vanhasta kartanosta? Ruotsinvallan ajalta peräisin oleva sotilasvirkatalon sijainti paikalta on löydetty sen aikaista rahaa.

Kasvillisuus

Hanhikiven niemellä on rikas ja arvokas kasvillisuus. Niemi on maankohoamisrannikkoa ja siellä on hyvin erilaisia biotooppeja. Leimaa antavia alueelle ovat meren läheisyyden takia nimenomaan merenrannoilla ja

merenrantalehdoissa viihtyvät kasvilajit. Niemi on säilynyt suhteellisen luonnontilaisena.

Laitoksen jäähdytysvesien lämpökuormasta johtuen veden ravinteisuus tulee lisääntymään ja rannoilla kasvava järviruoko tulee runsastumaan ja valtaamaan alaa muilta kasveilta. Tästä seuraa rantojen umpeenkasvua. Tämä on selvä uhka harvinaisille ja uhanalaisille kasveille.

Selvitystä on laajennettava kattamaan myös Kultalanlahden alue ja arvioitava vaikutukset siellä esiintyville uhanalaisille kasveille. Kultalanlahden rannoilla kasvaa uhanalaisista lajeista ainakin Eu:n direktiivilajeista upossarpiota (*Alisma wahlenbergii*) ja ruijanesikko (*Primula nutans* var. *jokelae*). Erityisesti suojeltaviin lajeihin kuuluu suolayrtti (*Salicornia europaea*), jota Kultalanlahden alueella on kasvanut. Nämä kaikki lajit ovat herkkiä kasvupaikoilla tapahtuville muutoksille.

Kasvillisuus selvitykset tulee tehdä koko niemen ja Kultalanlahden alueelle. Selvityksessä mainitaan mm. että ahonoidanlukkua ei löytynyt Hanhikiven alueelta. Luonnonkukkapäivänä 15.6.2008 havaitsimme sitä kuitenkin useita kymmeniä Hietalahden uimarannan läheisyydessä.

Sienet, käävät, sammalet, jäkälät ja hyönteiset

Selvityksessä ei ollut mitään mainintoja kyseisistä eliöryhmistä. Tältä osin kartoitus on puutteellinen. Alueella on vanhoja luonnontilaisena säilyneitä biotooppeja, joiden lajistoa ei ole selvitetty. Alueelta on havaintoja joistakin vanhojen metsien kääpälajeista. Huomioitava myös kallioiden ja kivien jäkälät, samoin hyönteiset.

Kallio- ja maaperä

Selvityksessä on esitetty geologiset tutkimustulokset hyvin heikosti. Alueella on syyskesän aikana tehty geologisia kairauksia, mutta julkisuuteen tuloksia ei ole annettu! Hanhikiven niemi on valtakunnallisesti arvokas kallioalue. Valtakunnallisesti arvokas kohde sivuutetaan selvityksessä vain pelkällä maininnalla.

Vesistöt

Hanhikiven alueelta tulee tehdä kattavat selvitykset vedenalaisesta eliöstöstä. Myös lauhdeveden aiheuttamat ympäristövaikutukset laajemman alueen eli lähinnä Kultalanlahden alueelta tulee tehdä.

Linnusto

Koska laitosalue sijoittuu kansainvälisestäikin erittäin arvokkaalle linnustoalueelle, johon Hanhikivenniemen lisäksi kuuluvat myös Parhalahden - Syöläinlahden alue sekä Kultalanlahden alue, olisi linnustoarvojen asianmukainen kartoitus ollut välttämätöntä. Tämä aluekokonaisuus on Raahen lintuharrastajien Surnia ry:n mukaan linnustoarvoiltaan arvokkain Raahen seudulla ((Raahen lintuharrastajat Surnia ry, suull.). Alueella on tärkeä merkitys niin lintujen pesimäalueena kuin muuttoalueena. YVA-luontoselvityksen kartta s.4 rajaus kattaa vain Hietakarilahden länsipuoleisen osan niemeä ja voimalinjan, kun kaava-alueessa rakennelmia mahdollistetaan sijoitettavan selvästi laajemmalle alueella.

Koska linnut ovat liikkuva eliöryhmä, esimerkiksi monet lajit hakevat ruokaa useiden

kilometrien etäisyydellä pesimäpaikasta, pesimälinnusto olisi oikeasti tullut selvittää paljon laajemmalla alueella kuin ydinvoimalan suoranaiselta toiminta-alueelta. YVA-selvityksen yhteydessä on tehty yksi ainoa linjalaskenta!!!. Linjalaskennalla saadaan käsitystä vain yleisten metsälintulajien runsaussuhteista. Painopiste on juuri väärä. Metsälinnuston kartoituksessa olisi tullut keskittyä suojelullisesti arvokkaisiin lajeihin, ja sitäkin tärkeämpää olisi ollut vesi- ja rantalinnuston kartoitus, jotka ovat linnuston kokonaisarvon kannalta tärkein osa Hanhikivellä.

Lisäksi on käytetty suppeita ja osin vanhentuneita lähteitä, joista yksikään ei ole laskentoihin perustuva linnustaselvitys. Muutonaikaisia laskentoja ei ole tehty selvityksessä laisinkaan. YVA-selvitys antaa alueen linnustoarvoista täysin virheelliseen kuvan, koska se on täynnä puutteita ja asiavirheitä (Raahen lintuharrastajat Surniat ry, suull.). Yleisilmeeksi jääkin vähättelevä kuva. Hietakarinvuonon linnustoa on jonkin verran mainostettu, mutta arvokkaita kohteita eri puolella niemeä on paljon laajemmin. Myöskään minkäänlaista alueen kokonaisarvon tarkastelua ei ole tehty, kun juuri tällaisessa tarkastelussa korostuisi Hanhikiven arvon merkitys.

Lisäksi lintujen suojelualueisiin Takarantaan ja Natura-alueeseen kohdistuisivat ydinvoimalahankkeen toteutuessa suuret muutokset välillisten vaikutusten kautta, vaikka ne itse hankkeessa olisi rajattu toiminta-alueen ulkopuolelle. kts. lausunnot Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus YVA-selostus lausunto, Raahen alueen lintuharrastajat Surnia ry YVA-selostus lausunto

Poikkeus- ja onnettomuustilanteiden vaikutusten arviointi.

Uraanivoimalaitos muodostaa aina vakavan mahdollisuuden suurelle ydinonnettomuudelle. onnettomuuden voi aiheuttaa esim. laitevauriot, käyttöhenkilökunnan virheet ja laiminlyönnit, terrorismi tai aseellinen selkkkaus. Tällöin radioaktiiviset päästöt voivat olla paljon suurempia kuin luokan 6 määrittelemä. Tällaiset vaikutukset tulee kuvata tarkemmin ja tarkastelualuetta ei tule rajata vain 20 kilometriin. Samoin tulee esittää, miten ydinvastuulaki korvaa vahinkoja kussakin tapauksessa.

Vaihtoehtojen vertailu.

Nollavaihtoehto on nähtävissä olevan globaalin kehityksen valossa ainoa mahdollinen. Valtioneuvosto joutuu ottamaan myös globaalin tilanteen huomioon lupapäätöstä harkitessaan, sillä Ydinenergiain 5 § kuuluu: "Ydinenergian käytön tulee olla, sen eri vaikutukset huomioonottaen, yhteiskunnan kokonaisedun mukaista".

Meidän mielestä Raahen seutukunnan arvokkainta ja lähes luonnontilassa oleva aluetta ei saa tuhota lopullisesti teollisuusalueeksi.

Kauno Siltala
Raahen Seudun Luonnonystävät ry